
Mikroelektronski sistemi

1. Uvodna poglavja

D. Strle

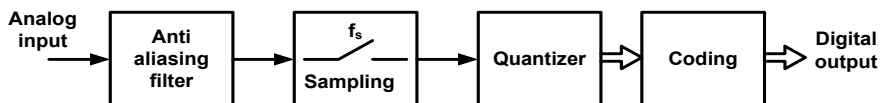

Pregled uvodnih vsebin:

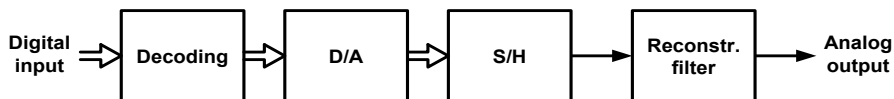
1. Idealni AD in DA pretvorniki
2. vzorčenje in z transformacija, aliasing in rekonstrukcija
3. Jitter
4. Kvantizacija in kvantizacijski šum,
5. Termični in kT/C šum,
6. Vzorčenje in šum
7. Diskretna Fourierjeva transformacija, oknjenje,
8. Kodirne sheme
9. Primeri in domače naloge

Idealni AD in DA pretvorniki

AD converter:

DA converter:

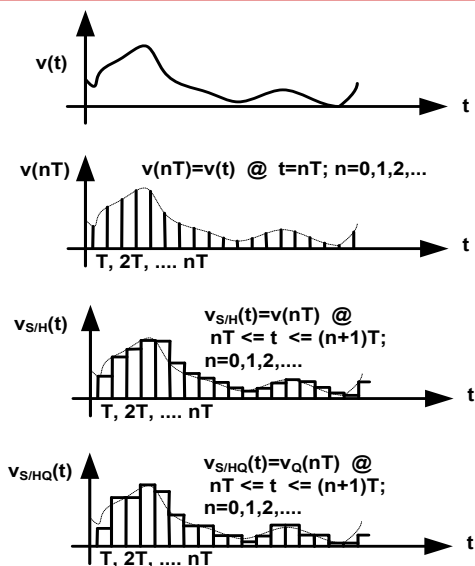

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

3

Vzorčenje

• Časovno zvezni signali in sistemi: značilnosti

- Sistemi linearnih diferencialnih enačb
- Laplacova in Fourierjeva transformacija
- Sistem linearnih diferencialnih enačb

sistem linearnih algebraičnih enačb.

• Časovno diskretni signali in sistemi: značilnosti

- Sistemi linearnih diferenčnih enačb
- Z transformacija:
- sistem diferenčnih enačb

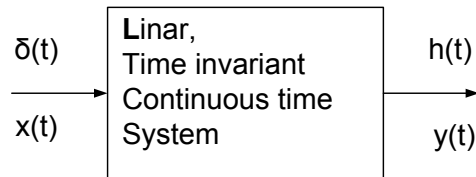
sistem algebraičnih enačb

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

4

Linearni, časovno zvezni, časovno invariantni sistem

$$x(t) = 0 \quad \text{za } t < 0; \quad y(t) = \int_0^t x(t-\tau)h(\tau)d\tau$$

$$Y(s) = X(s)H(s)$$

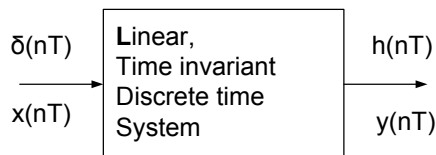
$$\delta(t) = \begin{cases} 1 & t = 0 \\ 0 & t \neq 0 \end{cases}$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

5

Linearni, časovno diskretni - invariantni sistem

$$\delta(nT) = \begin{cases} 1 & n = 0 \\ 0 & n \neq 0 \end{cases}$$

$$y(nT) = h(nT) = 0; \quad \text{za } n < 0$$

$$y(nT) = x(nT) * h(nT) = \sum_{k=0}^{k=\infty} h(kT)x(nT-kT)$$

$$Y(z) = X(z)H(z)$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

6

Laplacova transformacija:

$$F(s) = \int_0^{\infty} f(t) e^{-st} dt$$

$$f(t) \qquad F(s)$$

$$\frac{df(t)}{dt} \qquad sF(s) - f(0)$$

$$\int f(\tau) d\tau \qquad \frac{1}{s} F(s)$$

$$f_1(t) * f_2(t) \qquad F_1(s) F_2(s)$$

$$f_1(t-a)u(t-a), a > 0 \qquad e^{-as} F(s)$$

$$t f(t) \qquad - \frac{dF(s)}{ds}$$

$$e^{at} f(t) \qquad F(s-a)$$

$$k_1 f_1(t) + k_2 f_2(t) \qquad k_1 F_1(s) + k_2 F_2(s)$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

7

Tabela nekaterih pomembnih Laplacovih transformacij:

$$f(t) \qquad F(s)$$

$$ku(t) \qquad \frac{k}{s}$$

$$\delta(t) \qquad 1$$

$$t^n \qquad \frac{n!}{s^{n+1}}$$

$$e^{at} \qquad \frac{1}{(s-a)}$$

$$e^{at} \cos(bt) \qquad \frac{b}{(s-a)^2 + b^2}$$

$$e^{at} \sin(bt) \qquad \frac{s-a}{(s-a)^2 + b^2}$$

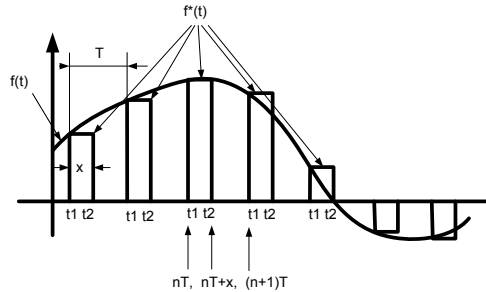
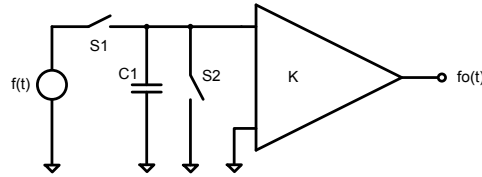
2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

8

Vzorčenje in z-transformacija:

$$f(t) = 0 \quad \text{za } t < 0$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

9

Vzorčenje in z-transformacija:

$$f_o(t) = k \sum_{n=0}^{n=\infty} f_n(nt) = k \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) [u(t-nT) - u(t-nT-x)]$$

$$F_o(s) = k \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) \left[\frac{1}{s} e^{-snT} - \frac{1}{s} e^{-s(nT+x)} \right]$$

$$F_o(s) = k \frac{1 - e^{-sx}}{s} \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) e^{-snT}$$

$$x \rightarrow 0; \quad kx \rightarrow 1; \quad e^p = (1 + p)$$

$$\lim_{x \rightarrow 0} \left(k \frac{1 - e^{-sx}}{s} \right) \cong k \frac{1 - (1 - sx)}{s} = kx \rightarrow 1$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

10

Vzorčenje in z-transformacija:

z-transformacija:

$$F_0(s) = \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) e^{-snT}$$

$$F(z) = \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) \cdot z^{-n}; \quad z = e^{sT}$$

Enostranska z transformacija
sekvenca vzorcev $f(nT)$ je enaka kot
2 stranska z-transformacija
sekvenca $f(nT)u(nT)$

Območje konvergence!

Inverzna z-transformacija:

$$x(nT) = \frac{1}{2\pi j} \oint$$

Vzorčenje in z-transformacija: S/H signal:

- Odstranimo S_2 in dobimo f_{SH} ; $x \rightarrow T$; $k \rightarrow 1$

$$f_{sh}(t) = \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) [u(t-nT) - u(t-nT-T)]$$

$$F_{sh}(s) = \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) \left[\frac{1}{s} e^{-snT} - \frac{1}{s} e^{-s(nT+T)} \right]$$

$$F_{sh}(s) = \frac{1 - e^{-sT}}{s} \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) e^{-snT}$$

$$F_{sh}(s) = H_{sh}(s) F(z)$$

Vzorčenje in z-transformacija: tabela osnovnih z transformacij

$F(z) = \sum_{n=0}^{\infty} f(nT)z^{-n}$	$f(nT)$	$F(z)$
	$f(nT - kT), k = 0, 1, 2, \dots$	$z^{-k}F(z)$
	$f(nT + kT), k = 1, 2, \dots$	$z^k F(z) - \sum_{m=0}^{k-1} f(mT)z^{-m}$
	$\sum_{m=0}^{n-1} f(mT)$	$(z-1)^{-1}F(z)$
	$a^{-n}f(nT)$	$F(az)$
	$nf(nT)$	$-z \frac{dF(z)}{dz}$
	$f(-nT)$	$F\left(\frac{1}{z}\right)$
	$\sum_{k=0}^n f_1(kT)f_2(nT - kT)$	$F_1(z)F_2(z)$
	$k_1f_1(nT) + k_2f_2(nT)$	$k_1F_1(z) + k_2F_2(z)$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

13

Vzorčenje in z-transformacija: Tabela pomembnih z-transf.

$f(nT)$	$F(z)$
$\delta(nT)$	1
$ku(nT)$	$\frac{kz}{z-1}$
a^{nT}	$\frac{z}{z-a^T}$
$a^{nT} \sin(n\omega_0 T)$	$\frac{a^T \sin(\omega_0 T) z}{z^2 - (2a^T \cos(\omega_0 T))z + a^{2T}}$
$a^{nT} \cos(n\omega_0 T)$	$\frac{z(z - a^T \cos(\omega_0 T))}{z^2 - (2a^T \cos(\omega_0 T))z + a^{2T}}$
$nT a^{nT-T}$	$\frac{zT}{(z - a^T)^2}$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

14

Vzorčenje in z-transformacija: Podvzorčenje (ALIASING)

$$F(s) = \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) e^{-snT}; \quad s = j\omega; \quad z = e^{j\omega T}$$

$$F(e^{j\omega}) = \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) e^{-jn\omega T} = \sum_{n=0}^{n=\infty} f(nT) e^{-jn\left(\omega + \frac{2\pi}{T}\right)T}$$

$$F(j\omega) = \frac{1}{T} \sum_{k=-\infty}^{k=+\infty} F\left(j\omega - jk \frac{2\pi}{T}\right)$$

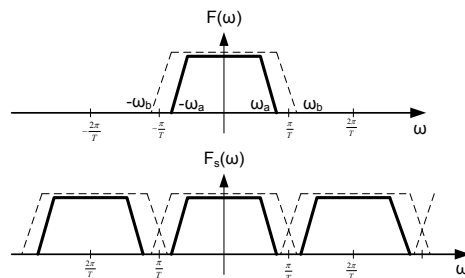
$F(j\omega)$ je period. funkcija s periodo $\frac{2\pi}{T}$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

15

Vzorčenje in z-transformacija: Podvzorčenje (ALIASING)

for $\omega_a < \frac{\pi}{T}$; spektri se ne prekrivajo $\Rightarrow$ rekonstrukcija je mogoca

for $\omega_a \geq \frac{\pi}{T}$; spektri se prekrivajo $\Rightarrow$ rekonstrukcija ni mogoca

$f_s > 2f_a$

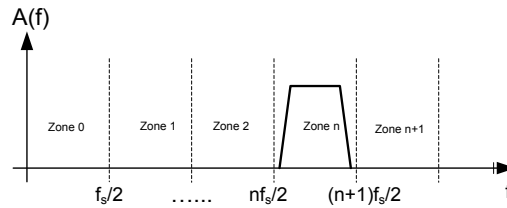
2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

16

Vzorčenje in z-transformacija: Splošno pravilo vzorčenja

$$f_L > \frac{nf_s}{2}; \quad f_H < \frac{(n+1)f_s}{2}$$

$$\frac{2f_L}{n} > f_s > \frac{2f_H}{(n+1)}$$

$$f_s > \frac{2f_H}{1}; \quad \text{za } n=0; \quad \text{Nyquistovo pravilo}$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

17

Vzorčenje in z-transformacija: Posledice vzorčenja

1. Na vhodu: aliasing:

2. Na izhodu:

- D/A pretvornik (S/H) ima spekter:

$$F_{sh}(e^{j\omega}) = \frac{1 - e^{-j\omega T}}{j\omega} \sum_{n=0}^{\infty} f(nT) e^{-jn\omega T} = H_{sh}(\omega) F(e^{j\omega})$$

$$H_{sh}(j\omega) = \frac{1 - e^{-j\omega T}}{j\omega} = e^{-j\omega \frac{T}{2}} \frac{e^{j\omega \frac{T}{2}} - e^{-j\omega \frac{T}{2}}}{j\omega \frac{T}{2}} = \frac{T}{2} e^{-j\omega \frac{T}{2}} \frac{\sin\left(\frac{\omega T}{2}\right)}{\left(\frac{\omega T}{2}\right)}$$

$$F_{sh}(j\omega) = e^{-j\omega \frac{T}{2}} \frac{\sin\left(\frac{\omega T}{2}\right)}{\left(\frac{\omega T}{2}\right)} \sum_{n=0}^{\infty} F\left(j\omega - jk \frac{2\pi}{T}\right)$$

$e^{-j\omega \frac{T}{2}}$ fazni zasuk

$\frac{\sin(x)}{x}$ prevajalna funkcija S&H stopnje 0/tega reda

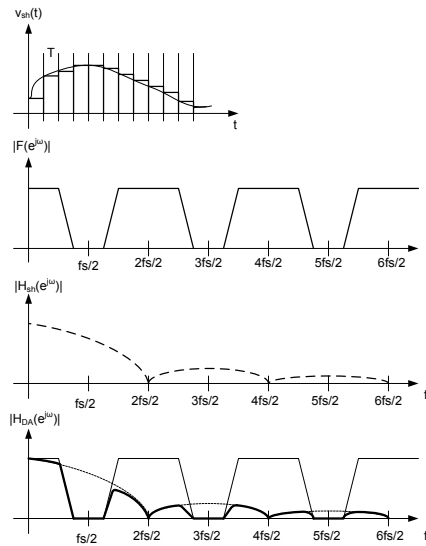
$\sum_{n=0}^{\infty} F\left(j\omega - jk \frac{2\pi}{T}\right)$: spekter signala po idealnem vzorčenju

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

18

Vzorčenje in z-transformacija: Spekter SH0

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

19

Vzorčenje in z-transformacija : Primeri

1. Izračunajte enostransko z-transformacijo sekvence:

$$x_1(n) = \{1, 2, 5, 7, 0, 1\}$$

$$X_1(z) = \sum_{n=0}^{\infty} x_1(n) z^{-n} = 1 + 2z^{-1} + 5z^{-2} + 7z^{-3} + 1z^{-5};$$

$$x_2(n) = \delta(n)$$

$$X_2(z) = 1;$$

$$x_3(n) = \delta(n+k); \quad k > 0$$

$$X_3(z) = z^k; \text{ for } k > 0; \text{ konvergenčno področje v celotnem } Z \text{ prostoru}$$

2. Izračunajte Z transformacijo iz definicije:

$$f(t) = e^{-at} u(t) \text{ vzorcimo z } f_s = \frac{1}{T}$$

$$f(nT) = \begin{cases} e^{-anT} & n \geq 0 \\ 0 & n < 0 \end{cases}$$

$$F(z) = \sum_{n=0}^{\infty} f(n) z^{-n} = \sum_{n=0}^{\infty} (e^{-aT} z^{-1})^n = \frac{1}{1 - e^{-aT} z^{-1}} = \frac{z}{z - e^{-aT}}$$

$$\text{Geometrična vrsta konvergira za } |z| > |e^{-aT}|$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

20

Vzorčenje in z-transformacija : Primeri

3. Izračunajte z-transformacijo diferencialne enačbe in njeno prevajalno funkcijo v z ravnini:

$$y(n) = x(n-1); \quad Y(z) = z^{-1}X(z); \quad H(z) = \frac{Y(z)}{X(z)} = z^{-1}$$

4. Izračunajte z-transformacijo vhodne in izhodne sekvence in H(z):

$$x(n) = \begin{cases} |n| & -3 < n < 3 \\ 0 & \text{else} \end{cases} \quad y(n) = y(n-1) + x(n)$$

$$X(z) =$$

$$H(z) =$$

5. Izračunajte z-transformacijo sekvence

$$y(nT) = u(nT)(2 + 3e^{-2nT})$$

$$Y(z) =$$

6. Izračunajte inverzno z-transformacijo:

$$Y(z) = \frac{3}{2z-1}; \quad y(n) =$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

21

Vzorčenje in z-transformacija : Primeri

7. Izračunajte odziv na enotino stopnico in z transformacijo odziva ter H(z)

$$y(nT) = a_1y(nT-T) + a_2y(nT-2T) + bx(nT)$$

$$u(nT) =$$

$$U(z) =$$

$$Y(z) =$$

$$H(z) =$$

8. Izračunajte inverzno z-transformacijo:

$$F(z) = \frac{8z^3 - 30z^2 + 19z}{(z-1)^2(z-4)}$$

$$\text{Solution: } f(n) = (5+n+3 \cdot 4^n)u(n)$$

9. Izračunajte odziv na enotino stopnico v časovnem prostoru

$$Y(z) = \frac{2z^3}{(z-1)(z^2 - z + 0.5)}$$

$$y(n) =$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

22

Vzorčenje in z-transformacija : Primeri

10. Kaj je rezultat vzorčenja dveh kosinusnih signalov s frekvencama $f_1=10\text{Hz}$ in $f_2=50\text{Hz}$ ter amplitudo 1, če ju vzorčimo z $f_s=40\text{Hz}$.

$$x_1(t) = \cos(2\pi f_1 t); \quad x_2(t) = \cos(2\pi f_2 t); \quad f_s = 40\text{Hz}; \quad t = nT = \frac{n}{f_s}$$

$$x_1(nT) = \cos\left(2\pi 10 \frac{n}{40}\right) = \cos\left(n \frac{\pi}{2}\right); \quad x_2(nT) = \cos\left(2\pi 50 \frac{n}{40}\right) = \cos\left(n \frac{5\pi}{2}\right) = \cos\left(2\pi n + n \frac{\pi}{2}\right) = \cos\left(n \frac{\pi}{2}\right)$$

$$x_1(nT) = x_2(nT)$$

11. Signal s frekvenco f vzorčimo z f_s . Kaj je rezultat?

$$x_o(t) = A \cos(\omega t + \varphi); \quad f_s = \frac{1}{T}; \quad x_o(nT) = x(n) = A \cos\left(2\pi n \frac{f}{f_s} + \varphi\right)$$

12. Signal $x_a(t)$ vzorčimo z f_s . Kaj je rezultat?

$$x_a(t) = A \cos(2\pi f_k t + \varphi); \quad f_k = f_o + kf_s; \quad k = 0, \pm 1, \pm 2, \pm 3, \dots$$

for $k = 0$ se signal nahaja v coni 0, za $k = 1$ se signal nahaja v coni 1 itd.

$$x(nT) = A \cos\left(2\pi \frac{f_o + kf_s}{f_s} n + \varphi\right) = A \cos\left(2\pi n \frac{f_o}{f_s} + \varphi + 2\pi kn\right) = A \cos\left(2\pi n \frac{f_o}{f_s} + \varphi\right)$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

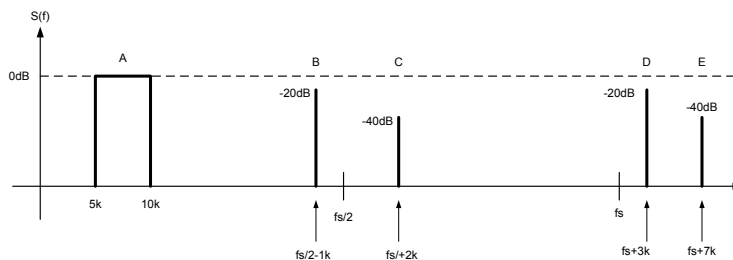
23

Vzorčenje in z-transformacija : Primeri

Določite približno pol frekvenco in najmanjši možni red anti-aliasing filtra s strmino $S = N \cdot 20\text{dB/dek}$ (N je red filtra). Dovoljeno razmerje signal šum po vzorčenju je: $(S/N) \geq 100\text{dB}$. Ostali podatki so:

- $f_s = 1\text{MHz}$.
- Zanimiva pasovna širina po vzorčenju je od 5kHz do 10kHz
- vse komponente ki po vzorčenju padejo izven tega pasu lahko odstranimo z digitalnim filtriranjem

Spekter predvzorčenjem prikazuje spodnja slika.

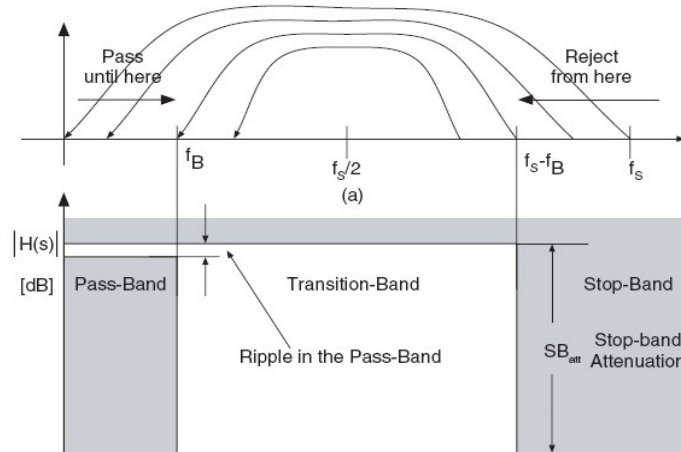
2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

24

Vzorčenje in z-transformacija : Primeri

Specifikacije anti-aliasing filtra:

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

25

Vzorčenje in z-transformacija : Primeri

2. Rekonstrukcijski filter:

12 bitni D/A pretvornik pretvarja digitalni sinusni signal z $f_0=100\text{kHz}$ v analogni sinusni signal z vzorčno frekvenco $f_s=1\text{MHz}$ in amplitudo $A=1\text{V}$.

- Narišite spekter signala na izhodu DA pretvornika v področju 0 to $3f_s$,
- Izračunajte red in pol frekvenco f_p gladilnega filtra ($S=-N*20\text{dB/decade}$) če je dovoljeno razmerje (S/N) v pasu 0 do $2f_s$ boljše kot 40dB (sinx/x efekt)
- Kakšno korekcijo potrebuje spekter za $f=f_s/10$ zaradi sinx/x efekta.

3. Splošno pravilo vzorčenja:

Spekter signala pred vzorčenjem se nahaja v področju od $f_l=10.21\text{ MHz}$ do $f_h=10.39\text{ MHz}$. Izračunajte najmanjšo možno vzorčevalno frekvenco in cono v kateri se nahaja signal pred vzorčenjem.

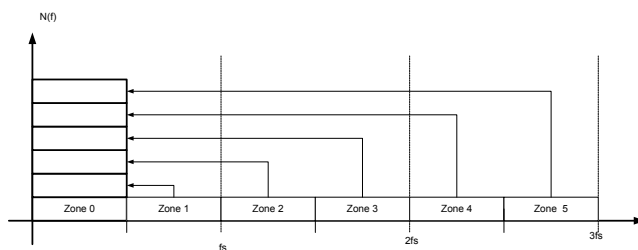
Narišite spekter pred in po vzorčenju

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

26

Vzorčenje in šum:

Vzorčenje belega šuma z enakomerno spektralno gostoto v pasu $B_{n,1}$ od 0Hz do $3 \cdot f_s = 600\text{kHz}$ z $f_s = 200\text{kHz}$ povzroči aliasing šuma. Šumna moč pred vzorčenjem je $P_{n,1} = 10\text{mW}$ v pasu $B_{n,1}$. Zaradi vzorčenja se zgodi aliasing. Šumna moč ostane enaka, gostota šumne moči v coni 0 (0 do $f_s/2$) se poveča za faktor $(2 \cdot B_{n,1})/f_s$.

Pred vzorčenjem:

$$P_{n,1} = 10\text{mW}, \quad B_{n,1} = 600\text{kHz}; \quad f_s = 200\text{kHz}; \quad P_{nd,1} = \frac{P_{n,1}}{B_{n,1}} = 1.67 \cdot 10^{-8} \frac{\text{W}}{\text{Hz}}$$

Po vzorčenju:

$$P_{n,2} = P_{n,1}; \quad B_{n,2} = f_s/2$$

$$P_{nd,2} = \frac{1}{(f_s/2)} \sum_{n=0}^{n=5} \left(\frac{P_{n,1}}{6} \right) = \frac{B_{n,1}}{(f_s/2)} P_{nd,1} = \frac{0.6\text{MHz}}{100\text{kHz}} 1.67 \cdot 10^{-8} \frac{\text{W}}{\text{Hz}} = 100 \cdot 10^{-9} \frac{\text{W}}{\text{Hz}}$$

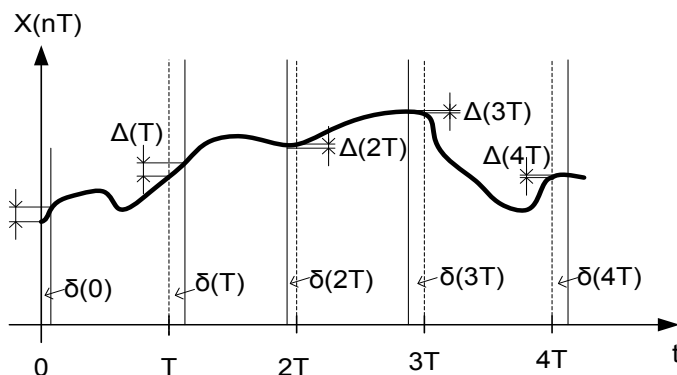
$$P_{n,2} = P_{nd,2} B_{n,2} = 100 \cdot 10^{-9} \cdot 100 \cdot 10^3 = 10 \cdot 10^{-3} \text{W}$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

27

JITTER

$\Delta(T)$ je odvisen od:

- $\delta(T)$
- $d(X(nT))/dt$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

28

JITTER

Za sinusni vhodni signal : $X(t) = A \cdot \sin(\omega_m t)$;

$$\Delta X(nT) \cong \left[\frac{d}{dt}(X(t)) \Big|_{t=nT} \right] * \delta(nT) = A \cdot \omega_m \cdot \cos(\omega_m \cdot nT) \cdot \delta(nT)$$

Če je jitter naključen okrog tipicne vrednosti, s spektrom z enakomerno gostoto, potem je napaka vzorčenja enaka vzorčenju $\delta ji(t)$:

$$\delta(nT) = \text{samp}(\delta_{ji}(t));$$

$\Delta X(nT)$ is sampling of $x_{ji}(t) = \delta_{ji}(t) \omega_m X_{in}(t)$ (cosine/sine is not important)

Če je spekter $\delta ji(t)$ beli, potem je spekter $x_{ji}(t)$ tudi beli, saj modulacija s sinusnim signalom ne spremeni spektra.

$$\text{Moč napake zaradi jitra je: } \langle (x_{ji}(t))^2 \rangle = \langle [A \omega_m \cos(\omega_m nT)]^2 \rangle \langle \delta_{ji}(t)^2 \rangle = \frac{A^2 \omega_m^2}{2} \langle \delta_{ji}(t)^2 \rangle$$

Razmerje SnR je:

$$\left(\frac{S}{N} \right)_{ji, dB} = 10 \cdot \log_{10} \left(\frac{(A^2/2)}{(A^2 \omega_m^2 / 2) \cdot \langle \delta_{ji}(t)^2 \rangle} \right) = 10 \cdot \log_{10} \left(\frac{1}{\omega_m^2 \cdot \langle \delta_{ji}(t)^2 \rangle} \right) = -20 \log_{10} [\omega_m \cdot \langle \delta_{ji}(t)^2 \rangle]$$

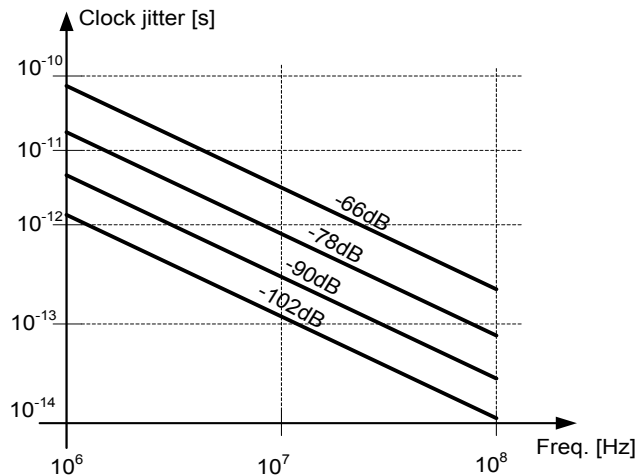
2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

29

JITTER

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

30

JITTER

Primer 1:

Imamo vzorčevalni sistem s spodnjimi podatki. Jitter je edini vir, ki zmanjšuje razmerje signal šum. Izračunajte δ_{ji} .

Podatki: $SnR=90dB$, $f_s=1GHz$, $f_{in}=100MHz$, $A_{in}=1$

Rešitev:

$$\delta_{ji}(t) = \frac{1}{2\pi f_{in}} 10^{-\frac{SnR_{ji}}{20}} \cong 50 * 10^{-15} s$$

JITTER

Primer 2:

Imamo vzorčevalni sistem s spodnjimi podatki, kjer je zahtevan SnR po vzorčenju boljši kot 80dB. Po vzorčenju z f_s dobimo $SnR(f_{in\_1})$. Kaj se zgodi, če z enakim vzorčevalnikom vzorčimo signal s frekvenco f_{in_2} .

Podatki:

$$V_{fs} = 1V$$

$$f_s = 100MHz$$

$$SnR(f_{in\_1}) = 80dB$$

$$f_{in\_1} = 20MHz$$

$$f_{in\_2} = 120MHz$$

$$P_{N_{ji}} = 0.2 * N_{tot}$$

$$SnR(f_{in\_2}) = ?$$

Resitev:

$$SnR = 10 \log_{10} (P_s / P_N)$$

$$P_{N_{tot}} = P_s 10^{-\frac{SnR}{10}} = \frac{1}{2} 10^{-8} [V^2]$$

$$P_{N_{ji}}(f_{in\_1}) = 0.2 * P_{N_{tot}} = 0.1 10^{-8} [V^2]$$

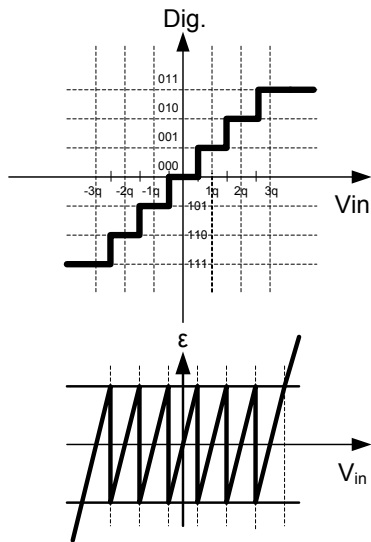
$$\delta_{ji}(t) = \frac{\sqrt{2} \sqrt{P_{N_{ji}}(f_{in\_1})}}{A \omega_{in}} = 3.6 10^{-13}$$

$$SnR(f_{in\_2}) = -20 \log_{10} (\delta_{ji}(t) \omega_{in}) = -71dB$$

Tak vzorčevalnik ni primeren za podvzorčenje

Kvantizacija

$$\varepsilon = V_{in} - qD; \quad \text{for } -\frac{q}{2} < v_{in} < \frac{q}{2} \dots\dots$$

$$q = \frac{V_{in_{max}}}{2^N};$$

$$v_{\varepsilon} = \frac{q t}{T} \left[\begin{matrix} +T/2 \\ -T/2 \end{matrix} \right]$$

q kvantizacijski korak

ε kvantizacijska napaka

V_{in} vhodna napetost

$V_{in_{max}}$ največja vhodna napetost

N št bitov

D digitalni izhod

Kvantizacija:

$$v_{\varepsilon_{rms}}^2 = \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{+T/2} \left(\frac{q t}{T} \right)^2 dt = \left[\frac{1}{T} \frac{q^2 t^3}{3} \right]_{-T/2}^{+T/2} = \frac{q^2}{12} \quad \left(\text{v pasu } 0 \text{ to } \frac{f_s}{2} \right)$$

$$v_{\varepsilon_{rms}} = \frac{q}{\sqrt{12}}$$

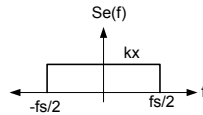
$$v_{in\_rms\_max} = \frac{2^N q}{2\sqrt{2}}$$

$$\left(\frac{S}{N} \right) = 20 \log_{10} \left[\frac{v_{in\_rms\_max}}{v_{\varepsilon_{rms}}} \right] = 20 \log_{10} \left[\frac{2^N q}{2\sqrt{2}} \frac{2\sqrt{3}}{q} \right] = 20 \log_{10} \left[\frac{2^N \sqrt{3}}{\sqrt{2}} \right]$$

$$\boxed{\left(\frac{S}{N} \right) \cong N * 6.02 + 1.76}$$

Kvantizacija:

Če je signal v_{in} zelo aktiven, potem lahko napako $\epsilon(n)$ aproksimiramo z neodvisnim, naključno distribuiranim šumom, ki je enakomerno porazdeljen med independent random number $\pm q/2$ (q je kvantizacijski korak oziroma razlika dveh sosednjih kvantizacijskih nivojev). Šumna moč, ki jo povzroča tak kvantizator je enaka $q^2/12$ in je neodvisna od vzorčevalne frekvence; celotna moč kvantizacijskega šuma se pojavi kot šum z enakomerno spektralno gostoto $S_e(f)$ v frekvenčnem področju 0 do $f_s/2$ (oziroma $\pm f_s/2$)

$$\int_{-f_s/2}^{f_s/2} S_e^2(f) df = \int_{-f_s/2}^{f_s/2} k_x^2 df = k_x^2 f_s = \frac{q^2}{12}$$

$$\Rightarrow k_x = \left(\frac{q}{\sqrt{12}} \right) \sqrt{\frac{1}{f_s}}$$

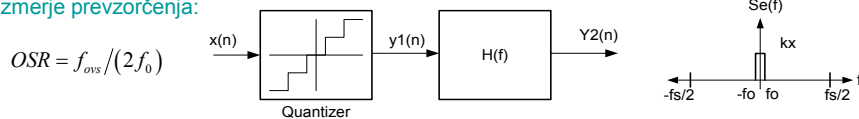
2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

35

Prevzorčenje: OSR

- Prevzorčenje dobimo, ko je zanimivo frekvenčno področje frekvenčno omejeno na področje 0 do f_0 , medtem ko je vzorčna frekvenca f_s višja: $f_s > 2f_0$.
- Razmerje prevzorčenja:

Redukcija P_e zaradi filtra $H(f)$ in prevzorčenja:

$$P_e = \int_{-f_s/2}^{f_s/2} S_e^2(f) |H(f)|^2 df = \frac{q^2}{12} \frac{1}{OSR}$$

Razmerje (S/N)

$$\left(\frac{S}{N} \right)_{\max} = 6.02 * N + 1.76 + 10 \log_{10}(OSR)$$

Podvojitve OSR povzroči 3 dB (oziroma 0.5 bitov) boljši SNR.

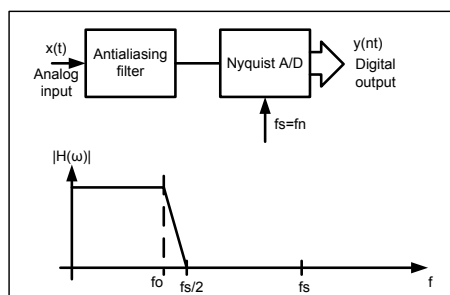
2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

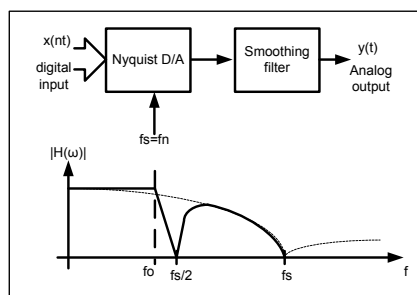
36

Nyquistovi AD in DA pretvorniki

Nyquistov A/D pretvornik

Nyquistov D/A pretvornik

Problemi:

- Kompliciran drag antialiasing in gladilni filter
- Točnost pasivnih komponent je lahko problem

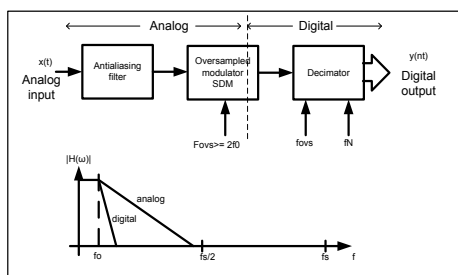
2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

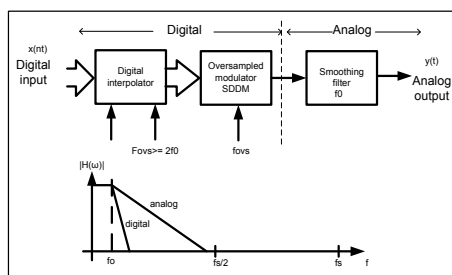
37

AD in DA pretvorniki s prevzorčenjem

A/D pretvornik s prevzorčenjem:

D/A pretvornik s prevzorčenjem:

Problemi, primerjava:

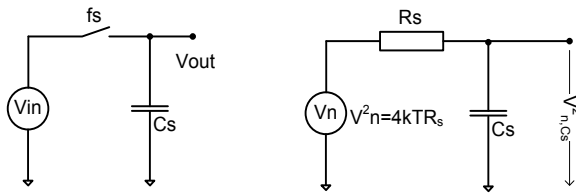
- Enostavnejši antialiasing in gladilni filteri
- Manjše zahteve za točnost pasivnih komponent

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

38

kT/C šum

$$v_{n,Cs}^2 = \frac{4kTR_s}{1 + (\omega R_s C_s)^2}$$

$$P_{n,Cs} = \int_0^{\infty} v_{n,out}^2(f) df = 4kTR_s \int_0^{\infty} \frac{df}{1 + (2\pi f R_s C_s)^2} = \frac{kT}{C}$$

Ta šumna moč se po vzorčenju nahaja v pasu od 0 do $f_s/2$. Odvisna je le od velikosti vzorčnega kondenzatorja in temperature.

kT/C šum

Primer:

Določi najmanjši možni vzorčni kondenzator, ki omogoča ločljivost boljšo kot 12 bitov za vzorčevalnik s podatki:

$$V_{fs} = 1V$$

$$f_{in} = 5MHz$$

$$\delta_{ji} = 1ps$$

Rešitev:

$$v_{n,budget}^2 = \frac{V_{FS}^2}{2 \cdot 12 \cdot 2^{2 \cdot 12}} = 2.48 \cdot 10^{-9} [V^2]$$

$$v_{n,ji}^2 = \left(\frac{V_{FS}}{\sqrt{2}} \omega \delta_{ji} \right)^2 = 4.9298 \cdot 10^{-10} [V^2]$$

$$v_{n,kT/C}^2 = v_{n,budget}^2 - v_{n,ji}^2 = 1.99 \cdot 10^{-9} [V^2]$$

$$C_s = \frac{kT}{v_{n,kT/C}^2} = \frac{1.38e^{-23} [J/K] 300}{1.99 \cdot 10^{-9} [V^2]} = 12.08 pF$$

DFT in FFT

Spekter vzorčenih signalov je:

$$L\{x^*(nT)\} = \sum_{n=-\infty}^{n=\infty} x(nT)e^{-nsT}$$

$$F\{x^*(nT)\} = \sum_{n=-\infty}^{n=\infty} x(nT)e^{-jn\omega T}$$

Zahteva neskončno število vzorcev, ki niso na razpolago.

Dostopnih je N vzorcev pri časih 0T do (N-1)T

Algoritem DFT predpostavlja, da se vzorci periodično ponavljajo : $x((i+kN)T)=x(iT)$ za $0 < i < (N-1)$ za vsak k

Periodično nadaljevanje vodi do N spektralnih črt pri frekvencah:

$$f_k = k/(T(N-1)) \text{ for } 0 < k < (N-1)$$

Amplitudo spektralnih črt DFT izračuna z:

$$X(f_k) = \sum_{n=0}^{N-1} x(nT)e^{-j2\pi kn/(N)}$$

DFT in FFT

Definicija: Imamo realen časovno diskretni signal s končno dolžino trajanja $x(nT)$. Formiramo ustrezni periodični signal $x_p(nT)$

$$x_p(nT) = \sum_{r=-\infty}^{r=\infty} x(nT + rNT); \quad N \text{ je perioda}$$

$$\text{DFT: } X_p(jk\Omega) = \sum_{n=0}^{n=N-1} x_p(nT)W^{-kn} = \text{DFT}\{x_p(nT)\}$$

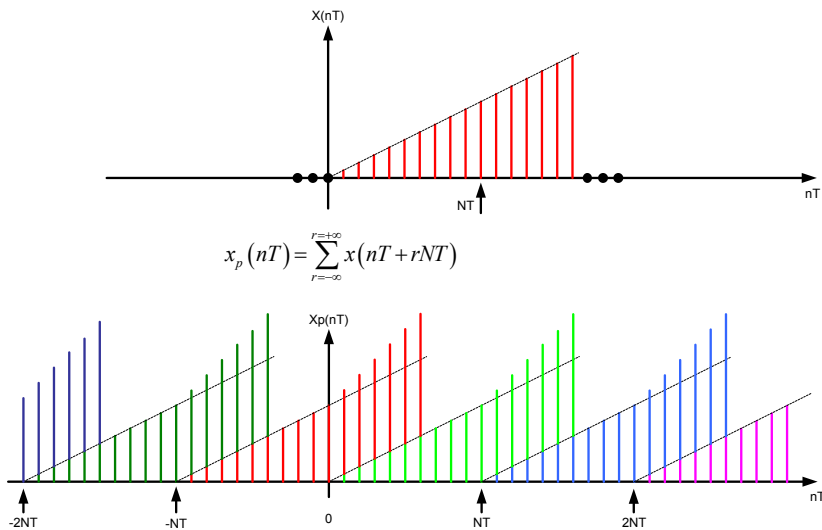
kjer je:

$$W = e^{j\frac{2\pi}{N}} \quad \Omega = \frac{\omega_s}{N} \quad \omega_s = \frac{2\pi}{T}$$

$$X_p(jk\Omega) = A(k\Omega)e^{j\phi(k\Omega)} \text{ ker je kompleksen}$$

$$\text{IDFT: } x_p(nT) = \frac{1}{N} \sum_{k=0}^{k=N-1} X_p(jk\Omega)W^{kn}$$

DFT in FFT

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

43

DFT in FFT

Lastnosti:

- Linearnost: $DFT[ax_p(nT) + by_p(nT)] = DFT[ax_p(nT)] + DFT[by_p(nT)]$
- Periodičnost: $X_p[j(k + rN)\Omega] = X_p[jk\Omega]$
- Simetrija: $X_p[j(N - k)\Omega] = X_p^*(jk\Omega)$

Primer 1: Poišči DFT sekvence xp(nT):

$$x_p(nT) = \begin{cases} 1 & 2 \leq n \leq 6 \\ 0 & n = 0, 1, 7, 8, 9 \end{cases}; \quad N = 10$$

Rešitev:

$$X_p(jk\Omega) = \sum_{n=2}^{n=6} W^{-kn} = W^{-2k} - W^{-3k} - W^{-4k} - W^{-5k} - W^{-6k} = \frac{W^{-2k} - W^{-7k}}{1 - W^k}$$

$$X_p(jk\Omega) = \frac{e^{-j\frac{4k\pi}{N}} - e^{-j\frac{14k\pi}{N}}}{1 - e^{-j\frac{2k\pi}{N}}} = \frac{e^{-j\frac{4k\pi}{N}} \left(1 - e^{-j\frac{10k\pi}{N}} \right)}{1 - e^{-j\frac{2k\pi}{N}}} = \left[\frac{e^{-j\frac{4k\pi}{N}} e^{-j\frac{5k\pi}{N}}}{e^{-j\frac{k\pi}{N}}} \right] \left[\frac{e^{j\frac{5k\pi}{N}} - e^{-j\frac{5k\pi}{N}}}{e^{j\frac{k\pi}{N}} - e^{-j\frac{k\pi}{N}}} \right]$$

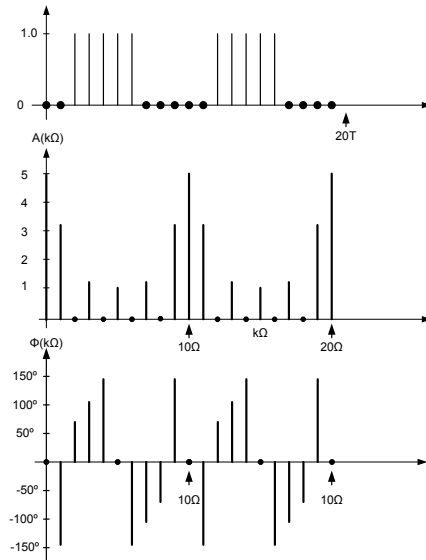
$$X_p(jk\Omega) = e^{-j\frac{4k\pi}{5}} \frac{\sin\left(\frac{\pi k}{2}\right)}{\sin\left(\frac{\pi k}{10}\right)}$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

44

DFT in FFT

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

45

DFT in FFT

- Direktni izračun DFT zahteva N kompleksnih množenj in $N-1$ kompleksnih seštevanj za vsako spektralno komponento $X(k)$. Takih komponent je N , potrebujemo torej:
  - N^2 množenj
  - $N(N-1)$ seštevanj
- ⇒ Za velik N potrebujemo ogromno število izračunov
- ⇒ **FFT algoritem**: je algoritem za izračun DFT sekvence, ki je mnogo bolj učinkovit kot direktni izračun. (podrobna razlaga presega okvir tega predmeta).
- Literatura.: J.G.Proakis, D.G.Manolakis, "Digital Signal Processing", Macmillian Publishing Company 1992

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

46

DFT in FFT

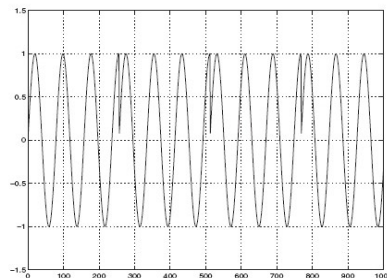
DFT in FFT : "spektralno prekrivanje":

- DFT poizkuša opisati časovni potek vzorčenega signala s setom kompleksnih sinusoid z diskretnimi frekvencami
- Če je število sinusoid enako številu vzorcev časovnega zapisa potem je takšna preslikava možna in enoumna
- V realnem svetu je zelo težko zadostiti temu pogoju zato ena ali več vhodnih spektralnih komponent nima točno enake frekvence kot ena od kompleksnih sinusoid
- Posledica je pojav "Spektralno prekrivanje" (Spectral leakage) in ima za posledico spremembo amplitud spektralnih črt saj algoritem poizkuša čim bolj izenačiti originalni in izračunani časovni odziv.

DFT in FFT

- Pri izračunu DFT (FFT) predpostavljamo da je:
  - Vhodni signal periodičen
  - Vhodni signal vsebuje le komponente ki so celoštevilčni mnogokratnik vzorčne frekvence deljene z N (N je število vzorcev v sekvenci)
- Realni signali :
  - Niso nikoli periodični z zahtevano periodo,
  - Ker predpostavljamo, da so periode signalov mnogokratnik N vzorčnih period kar pa ponavadi ni res to privede do diskontinuitete med (glej sliko). Ta fenomen povzroči da se del energije prenese (porazdeli) na druge spektralne črte (bins).

DFT and FFT

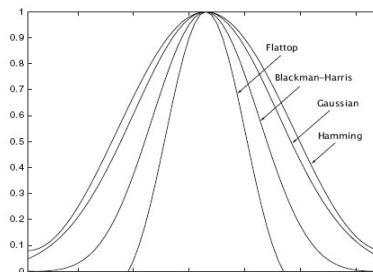
Problem rešujejo okenske funkcije:

- Množijo vzorce vhodnih signalov z eno od okenskih funkcij in tako zmanjšajo vpliv "Spektralnega prekrivanja".
- V uporabi je mnogo okenskih funkcij z različnimi lastnostmi:
- Primeri: pravokotna, Hammingova, Hanningova, Blackmann/Harrisova

$$x_w(nT) = x(nT)W(n)$$

$$W_n = \left\{ \begin{array}{ll} 1 & \text{Pravokotno okno} \\ \sum_{i=0}^m \left(a_i \cos\left(\frac{2\pi i}{n} \left(n - \frac{N-1}{2}\right)\right) \right) & \text{za ostale} \end{array} \right\}$$

	Hamming	Hanning	Blackmann/Harris
m	1	1	3
a ₀	0.543478	0.5	0.35875
a ₁	0.456522	0.5	0.348829
a ₂			0.14128
a ₃			0.01168
Najmanjše slab	43dB	32dB	94dB

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

49

DFT and FFT

Da se izognemo spektralnemu lezenju lahko uporabimo koherentno vzorčenje, kjer so frekvence določene z:

$$f_{in} = \frac{k}{2^N} f_s; \quad k \text{ je prastevilo}$$

Procesno ojačanje FFT algoritma:

$$x_{noise}^2 [dB] = P_{sig} - 1.76 - 6.02 * N - 10 * \log_{10} \frac{N}{2}$$

2013/2014

Mikroelektronski sistemi: 2. Uvodna poglavja

50

Kodirne sheme AD in DA pretvornikov:

- Unipolarno binarno (Unipolar Straight Binary (USB)):
  - $V_{in} < -V_{ref}/2$ -> 0000...0 to $V_{in} > V_{ref} - 1/2$ LSB -> 1111...1
- Komplementarno USB (Complementary Straight Binary (CSB)):
  - Inverziran USB
- Bipolarno binarno z ničelno napetostjo (Bipolar Offset Binary (BOB)):
  - MSB = sign bit (1 -> pozitivno; 0 -> negativno)
  - 000...0 full negative input; $V_{in}=0$ -> 0111...11; 111...11 full positive input
- Komplementarno bipolarno binarno z ničelno napetostjo (Complementary Offset Binary (COB)):
  - MSB = sign bit (0 -> positive; 1 -> negative)
  - 1111...1 najmanjši negativni vhod; $V_{in}=+max.$ -> 011...11 največji pozitivni vhod
- Binarno z dvojiškim komplementom (2's complement (BTC)):
  - $V_{in}=0$ -> 000...000; $V_{in} < -V_{ref}/2$ -> 10000...00; $V_{in} > V_{ref} - 1/2$ LSB -> 01111...11
- Komplementarno BTC (Complementary Binary 2's complement (CTC)):
  - Nasprotno od BTC

Primeri in domače naloge

---

1. Pasovna širina vhodnega signala je 22kHz. Določi masko Butterworthovega anti-aliasing filtra (pol frekvenco in red) tako, da bo slabljenje nevarnih komponent najmanj 80dB, pri vzorčni frekvenci $f_s=1$ MHz.
2. Pasovna širina vhodnega signala je od 41MHz do 42MHz. Določi vse možne načine vzorčenja, ki preselijo ta pas v pas med 2MHz in 3MHz, pri tem morajo biti spektri obrnjeni v enako smer.
3. Določi spekter kvantizacijskega šuma na izhodu 2 bitnega kvantizatorja. Vhodni signal je sinusni signal s frekvenco $64/2048 \cdot f_s$ in amplitudo $0.38 V_{FS}$. Pojasni izvor nekaterih spektralnih črt (tonov).
4. S/H vzorči in zadrži vzorce sinusnega signala amplitude $0.46 V$ in frekvence $39/2048 \cdot f_s$. Rezultat pretvarja kvantizator z 10-bitno ločljivostjo (resolution). Uporabi programsko paket Matlab za določitev izhodnega signala in prikaži spekter z uporabo FFT rutine.

Primeri in domače naloge

---

5. Kako velik je dovoljen časovni jitter, ki omogoča razmerje $S_nR=92\text{dB}$? Kako velik je ta jitter pri vzorčenju sibusnega signala s frekvenco 100 MHz ? Kakšna je specifikacija jitrta če je S_nR zmanjšan na 80dB ?
6. Kvantizator ima 10 bitno ločljivost. Določi USB kodiranje za signal 0.367 VFS ter BOB in BTC kodiranje za -0.763 VFS .
7. Sinusni signal s frekvenco $f=0.23456\text{ MHz}$ in amplitudo $V=0.67\text{ VFS}$ vzorčimo z $f_s1=1\text{ MHz}$. Zadržimo vzorec celotno periodo vzorčenja in ponovno vzorčimo z $f_s2=10\text{ MHz}$. Skicirajte spekter po drugem vzorčevalniku.
8. Kakšna je šumna gostota če v S-C vzorčevalniku uporabimo vzorčni kondenzator s kapacitivnostjo 3 pF . $F_s=58\text{ MHz}$. Kakšen je upornost relanega upora, ki povzroči anko šumno gostoto?
9. Določi zahtevano povečano ojačanje v dB pri frekvenci $0.36*f_s$ za S/H vezje in potrebno slabljenje za oslabitev zrcalne komponente pri $1,5*f_s$ do 75 dB !
10. Generiraj sliko z računalniško simulacijo, ki pokaže ekvivalentno število bitov kot funkcijo jitrta vzorčne frekvence. Ločljivost naj bo 15-bitov in 16-bitov; Signal na vhodu ima frekvenco $f_s1=50\text{ MHz}$ in $f_s2=100\text{ MHz}$. Preveri območje jitrta: 0.01 ps .

Primeri in domače naloge

---

12. Izračunajte procesno ojačanje FFT algoritma z 2^{14} točk . Če spektralna črta predstavlja sinusni signal z amplitudo 1 Vp , ki smo ga kvantizirali z 10 bitnim kvantizatorjem. Kakšna je najmanjša možna amplituda harmoničnih komponent, ki jih še lahko vidimo?
13. Specifikacije zahtevajo zelo majhno harmonično popačenje. Najvišja harmonska komponenta je lahko 98 dB manjša kot osnovna harmonska komponenta. Ocenite potrebno dolžino FFT sekvence da bo šumni nivo manjši kot -105 dBFS . Predpostavljajte 10 bitni in 12 bitni kvantizacijo.
14. Kakšna popačenja povzroča S/H stopnja za vhodni signal, ki ima pasovno širino enako $0.34*$ Nyquistovega intervala?
Kakšen je fazni zasuk na zgornji meji pasovne širine na vhodu?

Primeri in domače naloge

---

15. Določite velikost vzorčnega kondenzatorja in dovoljeni jitter za 14-bit, 65 MHz AD pretvornik z $V_{fs}=1V$. The ENB =13.5-bit.

16. Izračunaj z transformacijo izrazov:

$$y1(nT)=a x(nT)+ b x(nT +2T) - x(nT);$$

$$y2(nT)=x(nT-T) - x(nT).$$

17. Izračunajte prevajalno funkcijo $Y(z)/X(z)$, ki jo določa zveza

$$y(nT+T) = y(nT)+ x(nT)$$